

VISOKI PREDSTAVNIK
UNIJE ZA VANJSKE
POSLOVE I
SIGURNOSNU POLITIKU

Bruxelles, 28.6.2023.
JOIN(2023) 19 final

ZAJEDNIČKA KOMUNIKACIJA EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

**Novi pogled na međuodnos klime i sigurnosti:
traženje rješenja za utjecaje klimatskih promjena i uništavanja okoliša na mir,
sigurnost i obranu**

UVOD

Klimatske promjene i uništavanje okoliša postaju sve veći rizik za međunarodni mir i sigurnost. Ekstremni vremenski uvjeti, porast temperature i razine mora, dezertifikacija, nestašica vode, prijetnje biološkoj raznolikosti, onečišćenje i zagađenje okoliša i gubitak sredstava za život ugrožavaju zdravlje i dobrobit čovječanstva te mogu uzrokovati veće migracijske valove i raseljavanje, pandemije, društvene nemire, nestabilnost i nesigurnost. Od 20 najranjivijih i najslabije pripremljenih zemalja za klimatske promjene, 12 ih je 2020. sudjelovalo u nekom sukobu¹.

EU je od 2008. na čelu borbe protiv klimatskih promjena kao faktora koji utječe na pojavu sve većeg broja prijetnji², a od 2020. bavi se i njihovim utjecajem na europsku obranu i upravljanje krizama u EU-u³. Međutim, budući da je u rasprave potrebno uključiti posljedice uništavanja okoliša i trenutno stanje i prognoze razmjera klimatskih promjena i posljedica uništavanja okoliša, u kontekstu sve veće strateške tržišne konkurencije i složenih sigurnosnih prijetnji međuodnos klime i sigurnosti mora se promatrati na novi način. Pod pojmom *međuodnos klime i sigurnosti* u ovom se dokumentu misli na utjecaj klimatskih promjena i uništavanja okoliša, među ostalim onečišćenja i gubitka biološke raznolikosti, na mir, sigurnost i obranu.

- Klimatske promjene i uništavanje okoliša neraskidivo su međusobno povezani i međusobno se pogoršavaju. Ti procesi već utječu na sigurnost opskrbe hranom, smanjuju prinos najvažnijih poljoprivrednih usjeva kao što su kukuruz, riža i pšenica i povećavaju rizik od toga da se u najvećim zemljama proizvođačima istovremeno dogode slabi urodi. I neodrživa proizvodnja hrane uzrokuje uništavanje okoliša i nestašicu vode. Procjenjuje se da do 2050. više od milijarde ljudi neće imati pristup dovoljnim količinama vode i da bi degradacija tla mogla porasti na 90 %, a da bi se istovremeno potražnja za hranom mogla povećati za 60 %⁴.
- Oružane skupine, organizirane kriminalne grupe, korumpirani i autoritarni režimi i drugi akteri mogu iskorištavati nestabilnosti uzrokovane klimatskim promjenama i oskudicom resursa za svoje potrebe, npr. tako što će činiti kaznena djela protiv okoliša, koja su po veličini već postala četvrti najveći sektor globalnog kriminala. Taj sektor, čiji rast ne prestaje, dodatno ubrzava ekološku krizu, među ostalim neodrživim iskorištavanjem prirodnih resursa⁵.

¹ Izvješće o napretku mehanizma Ujedinjenih naroda za klimatsku sigurnost, svibanj 2021. Vidjeti i Prilog 1.

² KLIMATSKE PROMJENE I MEĐUNARODNA SIGURNOST – dokument Visoke predstavnice i Europske komisije upućen Europskom vijeću (S113/08, 14. ožujka 2008.).

³ Posebno u okviru Plana za klimatske promjene i obranu (Dok. 12741/20, 9. studenoga 2020.) i Koncepta integriranog pristupa klimi i sigurnosti (Dok. 12537/21, 5. listopada 2021.). U zajedničkom izvješću o napretku iznesena su postignuća ostvarena u pogledu njihove provedbe (Dok. WK 15770/2022 INIT, 16. studenoga 2022.).

⁴ Vidjeti: SIPRI, [Okoliš rizika: Sigurnost u novom dobu rizika \(2022.\)](#) i [izvješće Groundswell Svjetske banke \(2021.\)](#).

⁵ Vidjeti: Eurojust: [Izvješće o radu Eurojusta na predmetima u vezi s kaznenim djelima protiv okoliša \(Report on Eurojust's Casework on Environmental Crime\)](#) (2021.).

- Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR) procjenjuje da je svake godine od 2008. u prosjeku 21,5 milijuna ljudi prisilno raseljeno zbog prirodnih katastrofa kao što su poplave i toplinski valovi. Očekuje se da će to brojevi u narednim desetljećima porasti⁶, što će pogoršati demografske promjene i staviti pritisak na gradove i urbana područja u kojima bi potražnja za privremenim i trajnim smještajem, hranom, energijom i radnim mjestima mogla porasti i na taj način doprinijeti sve većem utjecaju klimatskih promjena na društvo. Nadalje, prirodne katastrofe i ekstremni vremenski uvjeti mogu uzrokovati i štetu na ključnoj infrastrukturi, što bi omelo pristup osnovnim hitnim uslugama i pružanje tih usluga. Ranjivom stanovništvu koje se nađe nevoljama prijeti rizik od toga da postanu meta krijumčara i drugih organizacija organiziranog kriminala, a oružane skupine i mogu iskoristavati i iskoristavaju sve veću ranjivost pa regrutiraju djecu kao vojnike i borce.
- Klimatske promjene i uništavanje okoliša na različite načine negativno utječu na zdravlje⁷. Štetno utječu i na brojne socijalne čimbenike neophodne za očuvanje dobrog zdravlja, kao što su sredstva za život te pristup zdravstvenoj skrbi i socijalnoj potpori. Sve to može dovesti do nestabilnosti i ugroziti sigurnost.
- Klimatske su promjene najveća prijetnja arktičkim regijama, u kojima temperatura raste 3 do 4 puta brže od svjetskog prosjeka. Sve veći vanjski interes za resurse na arktičkim lokacijama za sobom povlači višedimenzionalne društvene, ekološke i gospodarske posljedice. Otapanjem leda u Arktičkom moru ujedno se otvaraju potencijalni plovni putovi i stvara pristup prirodnim resursima, što može dovesti do povećanja napetosti u regiji⁸. Klimatske promjene imaju sve veći geopolitički utjecaj na globalno pomorsko dobro i u Europi (npr. u Baltičkom i Crnom moru) i u indopacifičkoj regiji.
- Među negativnim posljedicama klimatskih promjena na oceane su promjene u sastavu i raspodjeli ribljih stokova, što može dovesti u pitanje sporazume o ribarstvu i povećati rizik od međunarodnih sporova. Porast razine mora također predstavlja sigurnosni rizik zbog razmjera mogućeg raseljavanja i migracija⁹ koji će utjecati i na određivanje pomorskih granica kojima se utvrđuju različita gospodarska prava, što pak može dovesti do nestabilnosti i sukoba.

⁶ Institut za ekonomiju i mir (IEP) procjenjuje da bi do 2050. godine u svijetu 1,2 milijarde ljudi moglo biti raseljeno zbog klimatskih promjena i prirodnih katastrofa.

⁷ U to možemo ubrojiti smrt i bolesti uzrokovane ekstremnim vremenskim uvjetima, sve češće vektorske bolesti, bolesti koje se prenose hranom i vodom, zoonotske bolesti i pojavu virusa zbog topljenja permafrosta.

⁸ Zajednička komunikacija o većem angažmanu EU-a za miran, održiv i prosperitetan Arktik (*Joint Communication on a stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic*) (JOIN(2021) 27 final, 13.10.2021.).

⁹ Međuvladin panel o klimatskim promjenama, 2019.: Posebno izvješće Međuvladina panela o klimatskim promjenama o oceanima i kriosferi u kontekstu klimatskih promjena: trenutne su prognoze da će u slučaju vrlo visokih emisija stakleničkih plinova razina mora do 2050. porasti za približno 0,3 m i do 2100. za približno 2 m, zbog čega postoji opasnost da će doći do prisilnih migracija, do 340 milijuna do 2050. i do 630 milijuna do 2100.

- Resursi i tehnologije ključni za energetska tranziciju i postupno ukidanje fosilnih goriva postali su predmet sve veće strateške konkurencije, koja se dodatno ubrzala od početka ničim izazvane i neopravdane vojne agresije Rusije na Ukrajinu.
- Sigurnosne i obrambene snage država članica suočene su s promjenjivim i sve problematičnijim sigurnosnim okruženjem u Europi i izvan nje, uključujući teže klimatske operativne uvjete. Od njih se očekuje da smanje svoje emisije stakleničkih plinova i ovisnost o fosilnim gorivima, a da to istovremeno ne utječe na njihovu operativnu sposobnost.

Prelazak na zelenu energiju jedini je način da se istodobno osigura održiva, sigurna i cjenovno pristupačna energija u cijelom svijetu. Kako bi bila uspješna, ta tranzicija ne samo što mora biti socijalno pravedna i poštena, nego u njoj nitko ne smije biti zapostavljen. Ona ne znači samo postupno ukidanje fosilnih goriva i zastarjelih praksi, nego i postupno uvođenje zelene energije, inovativnih tehnologija, boljih tržišta i kružnog gospodarstva. U tom je kontekstu već sada potrebno izbjeći moguće buduće rizike i ovisnosti.

Stoga je iznimno važno nastaviti ulagati u prilagodbu klimatskim promjenama, ublažavanje njihovih posljedica i zaštitu i obnovu okoliša. Međutim, iako se mnogo toga poduzima kako bi se zelena tranzicija ubrzala i kako bi se uspješno rješavalo s njom povezane probleme, porastao je rizik od nestabilnosti, nesigurnosti pa čak i sukoba. Trebali bismo se pripremiti na sve veći utjecaj događaja na globalnoj sceni na stanje u Europskoj uniji. Do toga može doći zbog povećane potrebe za pomoći, poremećaja u lancima opskrbe ili bijega stanovništva iz nenaseljivih područja ili od teških uvjeta, što može uzrokovati interno raseljavanje i porast nezakonita migracija, ali i zbog aktivnosti organiziranog kriminala, terorističkih organizacija i naoružavanja.

Stoga je neutraliziranje štetnog utjecaja klimatskih promjena i uništavanja okoliša na sigurnost i obranu postalo sve hitnije, zahtjevnije i višedimenzionalnije. To se dosljedno ističe i u Međuvladinom panelu o klimatskim promjenama (IPCC)¹⁰ i brojnim drugim izvješćima i studijama. Partnerske organizacije, kao što su Ujedinjeni narodi i NATO, i bilateralni partneri vode računa o tim rizicima u planiranju politika. Kako je navedeno u zaključcima Vijeća o klimatskoj i energetske diplomaciji¹¹ iz ožujka 2023., EU u većoj mjeri treba u svojoj vanjskoj politici, zajedničkoj sigurnosnoj i obrambenoj politici (ZSOP) i međunarodnoj suradnji i partnerstvima uzimati u obzir međuodnos klime, mira i sigurnosti. Uloga država članica ključna je za napredak u tom pogledu.

Definiranje i uvođenje novog pristupa međuodnosu klime i sigurnosti od presudne je važnosti, u skladu s ciljevima utvrđenima u vanjskoj dimenziji europskog zelenog plana¹² i Strateškom kompasu za sigurnost i obranu¹³. Nužno je bolje povezati različita područja politike i pobrinuti

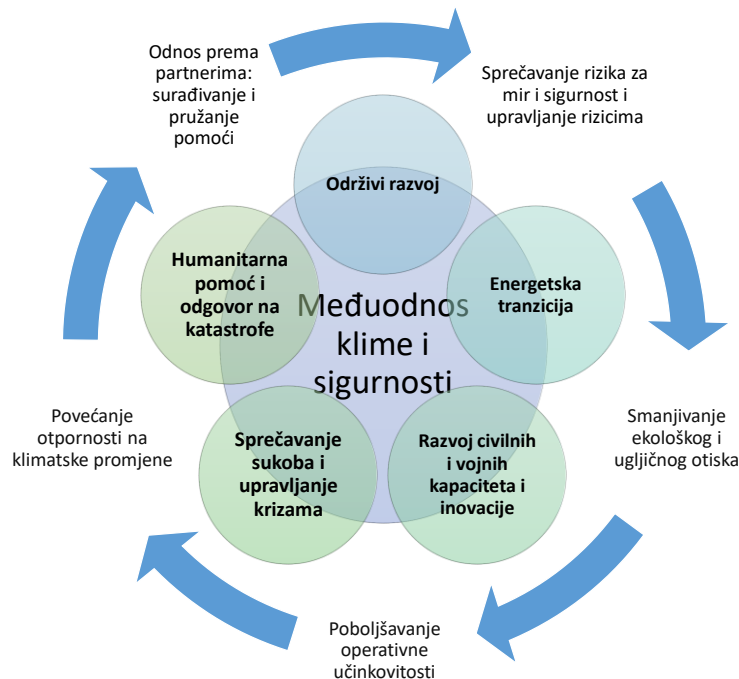
¹⁰ Šesto izvješće IPCC-a o procjeni, kolovoz 2021.

¹¹ Dok. 7248/23, 9. ožujka 2023.

¹² Dok. COM(2019) 640, 11. prosinca 2019.

¹³ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf.

se da vanjska djelovanja, politike i kapaciteti budu prilagođeni za budućnost. EU treba proaktivnije i sveobuhvatnije pristupiti rješavanju višedimenzionalnih problema. Budući da su to globalni problemi, EU će nastojati dodatno blisko surađivati sa svojim međunarodnim partnerima i dionicima kako bi se promovirala multilateralna rješenja.

Ovom Zajedničkom komunikacijom uspostavlja se poboljšani okvir i predlažu konkretne mjere u skladu s integriranim pristupom EU-a vanjskim sukobima i krizama¹⁴ s ciljem:

- boljeg planiranja, odlučivanja i provođenja mjera uzimajući u obzir klimu i okoliš preko boljih analiza i predviđanja utemeljenih na dokazima;
- operacionalizacije međudnosa klime i sigurnosti u vanjskom djelovanju EU-a od donošenja politike do provedbe;
- poboljšanja mjera za prilagodbu klimatskim promjenama i ublažavanje njihovih posljedica radi razvoja civilnih i vojnih sposobnosti država članica i povezane infrastrukture; i
- jačanja međunarodnih partnerstava i rada EU-a u okviru multilateralnih foruma, u skladu s krupnijim multilateralnim planom EU-a za klimatske promjene i okoliš.

1. Analize i predviđanja utemeljeni na dokazima kao osnovne pretpostavke mjera: potpora planiranju, odlučivanju i provođenju mjera uzimajući u obzir klimu i okoliš

Odgovori EU-a na sigurnosne posljedice klimatskih promjena i uništavanja okoliša i dalje će se oslanjati na politike i mjere utemeljene na dokazima, uključujući nove informacije i saznanja, ističući važnost pouzdanih i dostupnih analitičkih sposobnosti za sve uključene strane.

1.1. Podaci i analitičke sposobnosti u području sigurnosnih rizika povezanih s klimom i okolišem

Podatkovne inicijative i analitički okviri EU-a već obuhvaćaju niz čimbenika povezanih s klimom i okolišem. Na primjer, klima, okoliš i prirodni resursi se u metodologijama za **rano upozoravanje na sukobe i analizu sukoba** uzimaju u obzir za izradu preporuka za preventivne mjere i za planiranje i vanjske aktivnosti u kojima se uzimaju u obzir sukobi. To će se još više uzimati u obzir u budućim analizama.

Poboljšavanje **dijeljenja i dostupnosti zajedničke analize** omogućit će da ta analiza bude potpuno integrirana i iskorištena. U to je uključeno informiranje o analitičkim proizvodima i općenito upozoravanje na rizike povezane s klimom i okolišem.

Satelitski centar Europske unije (SatCen) razmotrit će uspostavljanje integriranog centra znanja kako bi se za potrebe svih relevantnih procesa planiranja i provedbe povećala raspoloživost podataka prikupljenih i analiza napravljenih na razini EU-a. Budući **centar za podatke i analize sigurnosti povezane s klimom i okolišem** u okviru SatCena temeljit će se na postojećem iskustvu i inicijativama te će biti resurs za procjene sigurnosnih rizika povezanih s klimom. Komisija će i dalje poboljšavati pristup relevantnim podacima i analizama o klimatskim promjena, uništavanju okoliša i njegovu utjecaju na sigurnost i obranu preko **postojećih platformi kao što je portal „Znanost za mir”**¹⁵.

Kako bi se međuodnos klime i sigurnosti u većoj mjeri uzimao u obzir u raspravama i donošenju odluka na političkoj i strateškoj razini, Komisija i ESVD počeo će raditi **godišnju sveobuhvatnu analizu trendova** u kojoj će se, među ostalim, razmatrati utjecaj klimatskih promjena i uništavanja okoliša na sukobe, raseljavanje i migracijska kretanja i borbu za prirodne resurse. Centar za podatke i analize sigurnosti povezane s klimom i okolišem doprinosit će analizi trendova te će se osigurati bliska suradnja s različitim službama, npr. s Koordinacijskim centrom za odgovor na hitne situacije, i iskorištavanje Copernicusa, programa EU-a za promatranje Zemlje.

Globalni indeks rizika od sukoba¹⁶, koji je Zajednički istraživački centar (JRC) razvio kao kvantitativni doprinos metodologijama EU-a za rano upozoravanje na sukobe i analizu sukoba, bit će proširen tako da u njega ne budu uključene samo suše nego i drugi čimbenici, npr. procjene utjecaja pojačanih migracija i raseljavanja, neizravnih utjecaja klimatskih promjena i

¹⁵ <https://science4peace.jrc.ec.europa.eu/>.

¹⁶ <https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/initiatives-services/global-conflict-risk-index#documents/1059/list>.

uništavanja okoliša, npr. na cijene hrane, plina i nafte, te geopolitičkih i sigurnosnih posljedica smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima.

Nadalje, kako bi se poboljšala sposobnost EU-a za rano upozoravanje i predviđanje, razvit će se dinamičan, kratkoročni model za upravljanje rizicima od sukoba na regionalnoj razini, pri čemu će se posebna pozornost posvetiti varijablama povezanim s okolišem i klimom.

Primjeri inicijativa EU-a za prikupljanje podataka i analizu rizika povezanih s klimom i okolišem:

- **Copernicusova usluga upravljanja kriznim situacijama** pomaže s ranim upozoravanjem svojim komponentama kojima se prate suše¹⁷, požari i poplave¹⁸, a **Copernicusova usluga praćenja stanja na kopnu**¹⁹ pruža geoprostorne informacije o varijablama koje se odnose na pokrov zemljišta i promjene u pokrovu zemljišta, prenamjenu zemljišta, hidrološki ciklus i energiju površine Zemlje²⁰.
- **INFORM** je forum s više dionika namijenjen za analizu humanitarnih kriza i katastrofa. Indeks klimatskih promjena INFORM²¹ (objavljen u studenome 2022.) daje kvantitativne procjene učinka klimatskih promjena na budući rizik od humanitarnih kriza.
- **Europska mreža nadgledanja i prikupljanja podataka o moru (EMODnet)**²² sastoji se od više od 120 organizacija koje surađuju u promatranju mora i obrađivanju podataka u skladu s međunarodnim standardima kako bi osigurale interoperabilne slojeve podataka i podatkovne proizvode.
- **Cilj je inicijative „Odredište Zemlja”**²³ napraviti vrlo točan digitalni model Zemlje za prognoziranje i simuliranje prirodnih pojava i ekstrema.

Bliska suradnja s državama članicama, partnerskim zemljama, što uključuje njihove sustave za rano upozoravanje i lokalne centre znanja, te međunarodnim organizacijama dovest će do boljeg razumijevanja međuodnosa klime i sigurnosti.²⁴ EU promiče i razvoj analitičkih kapaciteta u drugim regijama kako bi se predvidjeli novi, promjenjivi rizici povezani s klimatskim promjenama i uništavanjem okoliša i brzo pronašla prikladna rješenja. Na primjer, kao član međuvladine skupine za promatranje Zemlje EU podupire **globalne inicijative za donošenje odluka na temelju dokaza** u vezi s klimatskim promjenama i uništavanjem okoliša, a kroz Globalnu mrežu protiv kriza povezanih s hranom podupire **analizu globalne sigurnosti opskrbe hranom utemeljenu na dokazima**.

¹⁷ <https://edo.jrc.ec.europa.eu/edov2/php/index.php?id=1000>.

¹⁸ <https://www.efas.eu/en>.

¹⁹ <https://land.copernicus.eu/>.

²⁰ Copernicusove sigurnosne usluge uz to podupiru klimatsku sigurnost s novim geoprostornim proizvodima, a Copernicusove usluge praćenja klimatskih promjena pružaju informacije i alate za prilagodbu klimatskim promjenama i ublažavanje njihovih posljedica.

²¹ <https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/inform-index/INFORM-Climate-Change/Methodology>.

²² <https://emodnet.ec.europa.eu/en>.

²³ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/destination-earth>.

²⁴ Dobar primjer te suradnje su godišnji dijalozi o podacima na regionalnoj razini, u okviru partnerstva EU-a i Program UN-a za okoliš za klimu, okoliš i sigurnost.

1.2. Prikupljanje i analiza podataka u području obrane

Europska obrambena agencija (EDA) već je angažirala države članice da prikupe podatke o potrošnji energije i emisijama stakleničkih plinova svojih oružanih snaga²⁵ te radi na uspostavi strukturirane metodologije pod nazivom „Niz protokola za obrambenu energiju”, za prikupljanje i praćenje podataka država članica o energiji koji se odnose na obranu. EDA zajedno s Komisijom također provodi studije i istraživanja o otpornosti obrambene energetske infrastrukture²⁶. Takvo prikupljanje i analiza podataka potrebni su kako bi se poboljšalo planiranje obrane utemeljeno na informacijama o klimatskim promjenama i donošenje odluka o ulaganjima u državama članicama.

1.3. Poticanje istraživanja i inovacija

Zbog svoje važnosti za sigurnost i obranu, istraživanja i studije o rizicima povezanim s klimom i okolišem neophodni su za informiranje i usmjeravanje izrade, planiranja i provedbe politika.

Istraživački projekti o međuodnosu klime i sigurnosti

Okvirni programi EU-a za istraživanje i inovacije, kao što su **Obzor 2020.** (2014. – 2020.) i aktualni **Obzor Europa** (2021. – 2027.), važni su za dolaženje do spoznaja u neistraženim područjima u klimatskim promjenama i uništavanju okoliša. To je znanje temelj za razvoj djelotvornih odgovora u obliku politika koji će se služiti najboljim dostupnim znanstvenim dokazima²⁷. Ukupno 35 % sredstava iz programa Obzor Europa namijenjeno je financiranju aktivnosti povezanih s klimom²⁸. Uz to je 7,5 % sredstava iz programa Obzor Europa za

²⁵ [unijeti upućivanje na podatke EDA-e o obrambenoj energiji].

²⁶ Tavares da Costa, R., Krausmann, E., Hadjisavvas, C., Utjecaj klimatskih promjena na kritičnu obrambenu energetska infrastrukturu (*Impacts of climate change on defence-related critical energy infrastructure*), 2023., doi:10.2760/03454.

²⁷ [Misije EU-a u okviru Obzora Europa](#)

²⁸ Primjeri projekata koje financira EU vrlo važnih u kontekstu međuodnosa klime i sigurnosti uključuju: [HABITABLE](#) (povezivanje kritičnih točaka u kontekstu klimatskih promjena, naseljivosti i socijalnih pitanja: Scenariji za klimatske migracije); [CASCADES](#) (kaskadni rizici povezani s klimom: prema prilagodljivim i otpornim europskim društvima); [RECEIPT](#) (udaljeni klimatski utjecaji i njihov utjecaj na održivost, politiku i trgovinu u Europi); [CoCliCo](#) (osnovne obalne usluge povezane s klimom – *Coastal Climate Core Service*); [CLIMAAX](#) (okvir i paket instrumenata za procjenu rizika i osjetljivosti povezanih s klimom); [ESPREsso](#) (bolje sinergije za sprečavanje katastrofa u Europskoj uniji); [CaseXtreme](#) (promjene u statističkim podacima o klimatskim ekstremima); [MIRACA](#) (procjena rizika višestrukih infrastrukturnih opasnosti radi klimatske prilagodbe); [ARCOS](#) (projekt za promatranje Arktika pod okriljem Copernicusovih sigurnosnih usluga za potporu vanjskom djelovanju EU-a); [CENTAUR](#) (instrumenti za predostrožni odgovor na klimatske promjene u kontekstu kriza i sigurnosti potpomognuti Copernicusom); [EGSIEM](#) (podaci o gravitaciji za bolje upravljanje kriznim situacijama u EU-u, projekt u okviru Obzora 2020. – *European Gravity Service for Improved Emergency Management*); [GPP](#) (projekt u okviru Globalnog sustava sustava za promatranje Zemlje – *GEOS Platform Plus*); [PLACARD](#) (platforma za prilagodbu klimatskim promjenama i smanjenje rizika); [AD4GD](#) (projekt „Sveobuhvatni podaci za zeleni plan” – *All Data 4 Green Deal*) [BIOSEC](#) (biološka raznolikost i sigurnost: razumijevanje kaznenih djela protiv okoliša, nezakonite trgovine divljom faunom i florom i financiranja prijatelj) i [ConFoBio](#) (rješavanje problema povezanih sa sigurnosti opskrbe hranom i očuvanjem biološke raznolikosti u neizvjesnim okolnostima).

razdoblje 2024. – 2025. i 10 % od 2026. namijenjeno financiranju aktivnosti povezanih s biološkom raznolikošću²⁹. Drugi primjeri relevantnih istraživačkih studija uključuju zajedničku istraživačku studiju EDA-e i JRC-a u kojoj se procjenjuje utjecaj klimatskih promjena na kritičnu obrambenu energetska infrastrukturu i vojne kapacitete.

Ključne mjere na razini Europske unije:

- Satelitski centar EU-a će, u suradnji sa svim relevantnim akterima i u skladu s inicijativama, razmotriti uspostavu centra za podatke i analize sigurnosti povezane s klimom i okolišem u sklopu svojih objekata radi veće dostupnosti podataka i analiza o klimi i sigurnosti i pristupa njima.
- Komisija i ESVD provodit će godišnju analizu klimatskih i sigurnosnih trendova kako bi podupirali rasprave i donošenje odluka na političkoj i strateškoj razini.
- Komisija će razraditi uključivanje relevantnih pokazatelja povezanih s okolišem i klimom utemeljenih na dokazima u globalni indeks rizika od sukoba radi boljeg određivanja prioriteta za sprečavanje sukoba.
- Komisija će u suradnji s ESVD-om razviti dinamičan, kratkoročni model za upravljanje rizicima od sukoba na regionalnoj razini, u okviru kojega će se pomnije razmatrati varijable povezane s okolišem i klimom kako bi se poboljšala sposobnost EU-a za rano upozoravanje i predviđanje.

2. Operacionalizacija međuodnosa klime i sigurnosti u vanjskom djelovanju EU-a

Potrebna je dosljedna operacionalizacija međuodnosa klime i sigurnosti u cijelom vanjskom djelovanju EU-a, od oblikovanja politika do donošenja odluka i provedbe. Brojne inicijative EU-a, od mjera u području klime i prilagodbi klimatskim promjenama do sprečavanja sukoba, upravljanja krizama i humanitarnog djelovanja, najdjelotvornije su kad se maksimalno povećaju sinergije i komplementarnosti u skladu s **integriranim pristupom EU-a**. Cilj je i optimizirati resurse EU-a i njegovih država članica, među ostalim promicanjem aktivnosti Tima Europa³⁰.

U skladu s Uredbom o Instrumentu za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa³¹, kojom se zahtijeva da se za zemlje i regije u kriznim, postkriznim ili nestabilnim situacijama i situacijama ranjivosti napravi analiza sukoba, Komisija i ESVD, uključujući

²⁹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/cluster-6-food-bioeconomy-natural-resources-agriculture-and-environment_hr

³⁰ Tim Europa sastoji se od Europske unije, njezinih država članica, Europske investicijske banke (EIB) i Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD).

³¹ Uredba (EU) 2021/947 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. lipnja 2021. o uspostavi Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa.

delegacije EU-a, provodit će temeljitije **analize međudnosa mira i sigurnosti u području klime i okoliša** u okviru svojih relevantnih politika i aktivnosti, posebno u geografskim područjima osjetljivima na taj utjecaj, kao što su, na regionalnoj razini, Sahel ili Rog Afrike ili male otočne države u razvoju. Te će analize pomoći u oblikovanju pristupa EU-a u tim situacijama i po potrebi **poslužiti kao temelj** za buduće planiranje i kao dio smjernica za delegacije EU-a u kontekstu preispitivanja Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa na sredini programskog razdoblja.

S obzirom na to da klimatske promjene i uništavanje okoliša različito utječu na žene, djecu i ranjive skupine, operacionalizaciji međudnosa klime i sigurnosti neophodno je pristupiti vodeći računa o ljudskim pravima, rodnoj osjetljivosti i zaštiti djece i mladih. Također je važno voditi računa o kontekstu, lokalnoj odgovornosti i zauzimanju pristupa „nenanošenja štete”.

2.1.Ulaganja u klimu i okoliš kao ulaganja u mir i sigurnost

Kao globalni predvodnik u borbi protiv klimatskih promjena, onečišćenja i gubitka biološke raznolikosti, EU prednjači u zajedničkim nastojanjima da se povećaju ulaganja u području klime i biološke raznolikosti. To podrazumijeva jačanje otpornosti ranjivih zemalja i zajednica s niskim prihodima, uključujući u pogledu sigurnosti opskrbe hranom, uz istodobno promicanje dugoročno održivih pristupa upravljanju ključnim prirodnim resursima. Tim se aktivnostima, koje se izvode na rodno odgovoran način, stvaraju alternativni izvori privređivanja i podupire dobro upravljanje, što također doprinosi sprečavanju sukoba i miru.

Instrument za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa (NDICI – Globalna Europa) ima ključnu ulogu u tom pogledu. U okviru tog instrumenta 30 % sredstava izdvojeno je za klimatske aktivnosti usmjerene na mjere za prilagodbu klimatskim promjenama i ublažavanje njihovih posljedica, a u rujnu 2021. predsjednica Komisije von der Leyen najavila je da će se ta sredstva povećati za dodatne 4 milijarde EUR. Time će se pridonijeti postizanju cilja EU-a da se na biološku raznolikost potroši 7,5 % u 2024. i 10 % u 2026. i 2027. Predsjednica je najavila i da će Komisija udvostručiti sredstva za međunarodno financiranje biološke raznolikosti, posebno za najugroženije zemlje, na 7 milijardi EUR u razdoblju 2021. – 2027.

Ta sredstva poslužit će za pronalaženje odgovora na pitanje međudnosa klimatskih promjena, uništavanja okoliša i nesigurnosti te istodobno neizravno pomoći u pronalaženju rješenja za probleme povezane s raseljavanjem i migracijama uzrokovane klimatskim promjenama. Kroz Instrument za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa i proračun za humanitarnu pomoć EU također financira i aktivnosti nužne da se poboljšaju mjere za smanjenje rizika od katastrofa i za pripravnost na katastrofe i preventivne mjere, čime se pozitivno utječe na međudnos klime i sigurnosti i jača otpornost. S obzirom na sve veće iskustvo i znanje o tom međudnosu, EU i njegove države članice trebali bi planirati svoje djelovanje u okviru inicijativa Tima Europa.

Strategija Global Gateway, pozitivna ponuda EU-a partnerima za svladavanje najhitnijih globalnih problema, pridonijet će trudu koji EU ulaže u postizanje mira i stabilnosti. U okviru

te strategije promicat će se projekti za podupiranje partnerskih zemalja u provedbi zelene i digitalne tranzicije, poticanju ljudskog razvoja i smanjenju globalnog investicijskog jaza.

Na primjer, u okviru paketa ulaganja EU-a i Afrike u sklopu strategije Global Gateway uvedena je inicijativa Tima Europa za prilagodbu klimatskim promjenama i otpornost u Africi kako bi se ojačala otpornost najugroženijih skupina stanovništva na rizike od klimatskih i prirodnih opasnosti objedinjavanjem programa EU-a i država članica EU-a u vrijednosti većoj od 1 milijarde EUR. U srednjoj Aziji inicijativom Tima Europa za vodu, energiju i klimatske promjene, s početnim doprinosom od 700 milijuna EUR, pridonosi se održivom upravljanju vodnim i energetske resursima te svladavanju izazova povezanih s okolišem i borbom protiv klimatskih promjena. U Latinskoj Americi problemi povezani s klimatskim promjenama i deforestacijom rješavaju se u okviru inicijativa Tima Europa za sliv Amazone, uključujući inicijativu Tima Europa za tropske šume u Brazilu s okvirnim iznosom od 430 milijuna EUR.

Poseban fokus trebao bi biti na otpornosti na razini zajednice i na otpornosti gradova i urbanih područja jer su oni često središnja točka migracija i raseljavanja. To je osobito važno kad je riječ o ponudi otpornih, niskougljičnih, cjenovno pristupačnih i dostupnih mjesta za stanovanje, posebno za najugroženije osobe i osobe bez sigurnog smještaja, mnoge od kojih su žene ili djeca. Iako su mjere koje EU financira u tu svrhu u tijeku, EU će istražiti kako još bliže surađivati s Globalnim sporazumom gradonačelnika za klimu i energiju koji doprinose globalnim kampanjama u tom području.

Nadalje, **gospodarski i investicijski planovi**, izrađeni u suradnji s partnerima EU-a za zapadni Balkan te istočno i južno susjedstvo, mogu doprinijeti uspostavljanju ili održavanju stabilnosti povećanjem otpornosti na utjecaj klimatskih promjena i uništavanja okoliša i rješavanjem nekih od temeljnih uzroka migracija i raseljavanja.

2.2. Pronalaženje odgovora na pitanja međuodnosa klime i sigurnosti u sukobima i kriznim situacijama

Slijedeći načela svojeg integriranog pristupa, EU mora ostvariti daljnji napredak u pronalaženju odgovora na probleme povezanosti klimatskih i okolišnih kriza, mira i sigurnosti koji su prisutne tijekom cijelog ciklusa sukoba. Taj je problem dvojak: trebalo bi uzeti u obzir da se u politikama i praksama povezanima s klimom i okolišem sve više vodi računa o sukobima i da se istovremeno zaštita klime i okoliša nastavi uvoditi kao stalan element u EU-ovoj izgradnji mira, stabilizaciji, upravljanju krizama i oporavku nakon sukoba.

2.2.1. Izgradnja mira i stabilizacija

Nedostatno upravljanje prirodnim resursima može pogoršati postojeće napetosti unutar zemalja i među njima. Takvi problemi se prije svega rješavaju u okviru inicijativa EU-a za izgradnju mira u nestabilnim situacijama i regijama. Na primjer, **stabilizacijske mjere EU-a**³² mogu poslužiti za ublažavanje određenih sigurnosnih rizika povezanih s klimom i okolišem uzimanjem u obzir potreba interno raseljenih osoba, posebno žena i djevojčica te osoba s

³² Vidjeti Koncept EU-a o stabilizaciji, Dok. WK 13776/2022 INIT, 12. listopada 2022.

invaliditetom, na koje često nerazmjerno utječu problemi povezani s klimom i okolišem, i potreba njihovih zajednica domaćina. Stoga će se u budućim stabilizacijskim procjenama EU-a aspekti povezani s klimom i okolišem uključiti u opcije odgovora u pristupu koji će biti uključiv i rodno osviješten te voditi računa o sukobima.

Pristup prirodnim resursima i drugim temama povezanim s okolišem također može pružiti nove mogućnosti za suradnju i pomirenje, npr. preko uključivih upravljačkih struktura, te može poslužiti kao početna točka za **posredovanje i dijalog**³³. Na primjer, prekogranična suradnja u području vode³⁴ može biti motiv za sprečavanje sukoba i izgradnju mira. EU će nastaviti ulagati u osposobljavanje skupine posrednika istodobno nastojeći podupirati razvoj kapaciteta lokalnih posrednika radi njihova uključivanja u rad u pogledu utjecaja klimatskih promjena i problema povezanih s okolišem na mir i sigurnost.

2.2.2. *Humanitarne aktivnosti i pripravnost i odgovor na katastrofe*

Aspekti povezani s klimom i okolišem sve se više uzimaju u obzir u **humanitarnim intervencijama** jer je prepoznato da sukobi, klimatske promjene i uništavanje okoliša pogoršavaju humanitarne potrebe i povećavaju ranjivost³⁵.

Humanitarna pomoć EU-a i Mehanizam Unije za civilnu zaštitu (UCPM) prva su linija odgovora EU-a na ekstremne vremenske uvjete i njihove humanitarne posljedice³⁶. U okviru proračunske linije za pripravnost na katastrofe (78 milijuna EUR) EU podupire ciljane intervencije pripravnosti, uključujući anticipatorne mjere za pripremu na akutne humanitarne posljedice i njihovo ublažavanje prije nego što do njih dođe. EU je također predan smanjenju ekološkog otiska humanitarnih operacija koje financira te podupire i potiče rad svojih partnera u tom pogledu, posebno u vezi s održivijim lancima opskrbe.

Zbog sve češćih i težih vremenskih nepogoda vjerojatno će se biti potrebno češće oslanjati na sigurnosne i obrambene kapacitete država članica za potporu upravljanju katastrofama i pružanju humanitarne pomoći unutar EU-a i izvan njegovih vanjskih granica. Daljnje jačanje **civilno-vojne koordinacije i pripravnosti** na razini EU-a i na nacionalnoj razini u skladu s okvirom za upotrebu vojnih sredstava EU-a za potporu humanitarnoj pomoći i pomoći u slučaju

³³ Kako je potvrđeno u Konceptu i naknadnim Zaključcima Vijeća o mirovnom posredovanju EU-a (7. prosinca 2020.) te u smjernicama ESVD-a za mirovno posredovanje.

³⁴ EU je pokrenuo inicijativu Tima Europa za prekogranično upravljanje vodama u Africi na Konferenciji UN-a o vodama u ožujku 2023.

³⁵ Humanitarna pomoć EU-a i Mehanizam Unije za civilnu zaštitu (UCPM) prva su linija odgovora EU-a na ekstremne vremenske uvjete i njihove humanitarne posljedice. Dio proračuna EU-a za humanitarnu pomoć (1,7 milijardi EUR za 2023.) namijenjen je za odgovor na humanitarne potrebe nastale zbog prirodnih katastrofa čija se učestalost, trajanje i razmjeri povećavaju zbog klimatskih promjena.

³⁶ Dio proračuna EU-a za humanitarnu pomoć (1,7 milijardi EUR za 2023.) namijenjen je za odgovor na humanitarne potrebe uzrokovane klimatskim katastrofama, čija se učestalost, trajanje i razmjeri povećavaju zbog klimatskih promjena. Europski kapacitet za humanitarni odgovor uspostavljen je 2022. kao potpora odgovoru EU-a na krize, uključujući klimatske katastrofe.

katastrofe³⁷ ključno je za osiguravanje pravodobnog i djelotvornog odgovora kompatibilnog s principijelnim pristupom humanitarne pomoći EU-a. Taj je proces potrebno još ubrzati.

2.2.3. Upravljanje krizama

Trinaest civilnih i devet vojnih misija i operacija EU-a u okviru **zajedničke sigurnosne i obrambene politike EU-a (ZSOP)** često se upućuje u zemlje koje su posebno osjetljive na sigurnosne rizike povezane s klimom i okolišem. EU će u planiranju, izvršavanju i preispitivanju mandata tih misija postupno standardno uključivati i uzimati u obzir aspekte povezane s klimom i okolišem. U Strateškom kompasu postavljen je cilj da počevši s 2025. sve vojne i civilne misije i operacije moraju imati **savjetnika za okoliš** i da moraju izvješćivati o svojem **ekološkom otisku**. U **paktu za civilni ZSOP**³⁸ države članice obvezale su se da će u aktivnosti u okviru vanjskih misija uvrstiti napore za pronalaženje rješenja za sigurnosne izazove povezane s klimatskim promjenama te uništavanjem i iskorištavanjem okoliša.

Kako bi se omogućilo učinkovito ostvarivanje tih ciljeva povezanih s klimom u okviru misija i operacija ZSOP-a, potrebno je zajedno s državama članicama pripremiti i provesti niz mjera. U nastavku je izneseno kako će se u takvom novom **klimatskom paketu ZSOP-a** ponuditi dosljedan temelj za različite međusobno povezane aktivnosti i postići najučinkovitija upotreba resursa.

- Bit će potrebno definirati različite **profile savjetnika za okoliš**, o kojima će se morati voditi računa prilikom zapošljavanja i osposobljavanja³⁹, uzimajući u obzir opseg misija i operacija ZSOP-a⁴⁰ te buduće trendove.
- U donošenju odluka o mandatima ZSOP-a trebalo bi uzeti u obzir **nove godišnje analize trendova u području klime, okoliša i sigurnosti**⁴¹ te druge analitičke izvore za planiranje i periodično preispitivanje mandata misija, istodobno promičući integraciju stečenih iskustava u različitim sferama djelovanja. Trebalo bi uzeti u obzir iskustva naših partnera koji su aktivni u istom području, osobito UN-a⁴², među ostalim kako bi se utvrdila moguća područja za pojačavanje suradnje.
- **Mehanizam izvješćivanja o ekološkom otisku** postat će dio svih misija i operacija, a temeljit će se na iskustvu iz pilot-projekata i osiguravati sinergije i razmjenu najboljih praksi o tim pitanjima s drugim područjima vanjskog djelovanja EU-a, npr. s područjem

³⁷ Kako je navedeno u [Konceptu EU-a o učinkovitoj koordinaciji CIVMIL-a za potporu humanitarnoj pomoći i pomoći u slučaju katastrofe](#).

³⁸ ST 9588 2023 INIT, 22. svibnja 2023.

³⁹ Vidjeti i poveznicu na Platformu EU-a za osposobljavanje u području klime i sigurnosti, utvrđenu kao novu mjeru u poglavlju 3. ove Zajedničke komunikacije.

⁴⁰ Mandati ZSOP-a obuhvaćaju sprečavanje sukoba i očuvanje mira, upravljanje krizama, zajedničke operacije razoružanja, vojno savjetovanje i pružanje pomoći, humanitarne zadaće, spašavanje i stabilizaciju nakon sukoba.

⁴¹ Vidjeti poglavlje 1. ove Zajedničke komunikacije.

⁴² Na primjer, Misija Ujedinjenih naroda za pomoć Somaliji (UNSOM) trenutačno razmatra mogućnost da se za zaštitu vodnih resursa iskoriste mirovne snage kako bi se osigurala hitna i održiva opskrba vodom i spriječilo terorističku organizaciju al-Shabaab u preuzimanju kontrole.

humanitarnih angažmana. Također bi trebalo uspostaviti odgovarajuću vezu s Europskim instrumentom mirovne pomoći u cilju optimizacije rezultata⁴³ u području klime i okoliša.

Naposljetku, moglo bi biti važno razmotriti i uključivanje klimatskih i okolišnih čimbenika u scenarije kojima se podupire operacionalizacija **kapaciteta EU-a za brzo raspoređivanje**.

2.2.4. Utjecaj oružanih sukoba na okoliš i oporavak nakon sukoba

Utjecaj oružanih sukoba na okoliš važan je element koji treba uzeti u obzir kad je riječ o međuodnosu klime i sigurnosti. Iako je u međunarodnom humanitarnom pravu propisana zaštita prirodnog okoliša u oružanim sukobima, to se pravo često krši, a posljedična je šteta velika i dugoročna. Među posljedicama sukoba posebno je često zagađenje vode i tla zbog zaostalog eksploziva, uništenja ekosustava, onečišćenja i gospodarenja otpadom, bombardiranja, mina i istjecanja nafte i plina. Uz aktualne inicijative EU-a o zaštiti okoliša, onečišćenju i gospodarenju otpadom u tom kontekstu, uključujući promicanje usklađenosti s međunarodnim humanitarnim pravom, razmotrit će se dodatne ciljne mjere za procjene utjecaja na okoliš nakon sukoba, među ostalim u kontekstu Inkubacijskog foruma za kružno gospodarstvo u europskoj obrani.

Primjeri aktivnosti EU-a u području međuodnosa klime i sigurnosti u različitim dimenzijama politika:

- **Raseljavanje i migracije:** EU se bavi raseljavanjem i migracijama povezanim s katastrofama, klimatskim promjenama i uništavanjem okoliša prije svega u okviru svojih humanitarnih, razvojnih i mirovnih aktivnosti⁴⁴. EU pokreće i **novu globalnu aktivnost (8 milijuna EUR) s Centrom za praćenje unutarnjeg raseljavanja** kako bi više saznao o pokretačima, ranjivostima i rizicima koji dovode do unutarnjeg raseljavanja i poboljšao kapacitete zahvaćenih partnerskih zemalja za svladavanje tih rizika.
- **Kaznena djela protiv okoliša:** Kaznena djela protiv okoliša jedan su od deset prioriteta **Europske multidisciplinarne platforme za borbu protiv kaznenih djela (EMPACT)** koja omogućuje tijelima kaznenog progona EU-a suradnju s relevantnim tijelima iz trećih zemalja u pogledu operativnih mjera za suzbijanje kaznenih djela protiv okoliša. Misije ZSOP-a također mogu pomoći nacionalnim tijelima u borbi protiv kaznenih djela protiv okoliša⁴⁵.
- **Pomorska sigurnost:** U nedavno ažuriranoj **strategiji pomorske sigurnosti EU-a**⁴⁶ ističu se znatne posljedice klimatskih promjena i uništavanja okoliša na morski okoliš i pomorsku sigurnost te se predlažu različite mjere. Radom u drugim područjima nastoji se olakšati **koegzistencija energije iz obnovljivih izvora na moru i obrambenih operacija i sustava**⁴⁷.

43 Provedbena pravila Europskog instrumenta mirovne pomoći definiraju rezultate u području klime i okoliša kao kriterij za postupke javne nabave u okviru mjera pomoći.

44 Vidjeti i radni dokument službi Komisije o raseljavanju i migracijama povezanim s katastrofama, klimatskim promjenama i uništavanjem okoliša.

45 Vidjeti Mini-koncept o mogućoj civilnoj potpori ZSOP-a borbi protiv kaznenih djela protiv okoliša i smanjenju ekološkog otiska snaga unutarnje sigurnosti države domaćina, EEAS(2022) 2086, prosinac 2022.

46 Dok. JOIN/2023/8, 10 ožujka 2023.

47 <https://eda.europa.eu/what-we-do/eu-policies/symbiosis>.

- **Svemir:** Svemirski program EU-a podupire zaštitu okoliša, pomaže u praćenju i ublažavanju posljedica klimatskih promjena te osigurava sigurnost i civilnu zaštitu u cijeloj Europi.

Ključne mjere na razini Europske unije:

- Relevantne službe Komisije i ESVD, uključujući delegacije EU-a, provest će iscrpniju analizu međuodnosa mira i sigurnosti u području klime i okoliša u okviru svojih relevantnih politika i aktivnosti, posebno u najosjetljivijim geografskim područjima, kao što su, na regionalnoj razini, Sahel, Rog Afrike i male otočne države u razvoju.
- ESVD će u suradnji s relevantnim službama Komisije osigurati da se u razmatranju mogućih odgovora u budućim stabilizacijskim procjenama EU-a u obzir uzmu pitanja povezana s klimom i okolišem koja se odnose na životne uvjete lokalnog stanovništva.
- ESVD će osposobiti i opremiti skupinu posrednika i drugih aktera u posredovanju kako bi pokrenuli rasprave o utjecaju klimatskih promjena i problema povezanih s okolišem na mir i sigurnost.
- Relevantne službe Komisije i ESVD, uključujući Vojni stožer EU-a, nastavit će jačati i poboljšavati civilno-vojnu koordinaciju u kontekstu EU-ova pružanja humanitarne pomoći i pomoći u slučaju katastrofe, nadovezujući se na prethodne korake i stečena iskustva.
- Visoki predstavnik će u suradnji s državama članicama osigurati sveobuhvatnu provedbu novog klimatskog paketa ZSOP-a, uključujući brzu razradu jasnih profila savjetnika za okoliš.
- ESVD će u operativnim scenarijima, prema potrebi, uzeti u obzir pitanja povezana s klimatskim promjenama i uništavanjem okoliša kako bi se omogućila operacionalizacija kapaciteta za brzo raspoređivanje jačanjem pripravnosti i stvorili realni okviri za zapošljavanje.
- Relevantne službe Komisije i EDA razmotrit će mogućnost da se u kontekstu Inkubacijskog foruma za kružno gospodarstvo u europskoj obrani razvijaju suradnički projekti za procjenu stanja i obnovu okoliša nakon sukoba.

3. Stvaranje održive europske sigurnosti i obrane otporne na klimatske promjene

Klimatske promjene i uništavanje okoliša promijenit će način na koji će akteri uključeni u mir, sigurnost i obranu planirati, ulagati i funkcionirati. EU bi trebao pojačati svoj angažman kako bi se državama članicama pružila potpora i olakšalo da u skladu s ciljevima europskog zelenog

plana i Strateškog kompasa rješavaju te probleme čiji razmjeri, složenost i hitnost postaju sve veći.

3.1. Stvaranje stručnog znanja u području klime i okoliša i upoznavanje javnosti s tim područjem

Kako bi se olakšala provedba mjera za prilagodbu klimatskim promjenama i ublažavanje njihovih posljedica u području sigurnosti i obrane, potrebno je hitno s tim bolje upoznati javnost i stvoriti nužne specijalizirane vještine. To se odnosi na sve relevantne aktere EU-a, uključujući delegacije EU-a i misije/operacije ZSOP-a te, na nacionalnoj razini, razna ministarstva u državama članicama EU-a.

Kako bi se okupili različiti pružatelji osposobljavanja i na sustavan način odgovorilo na potrebe za osposobljavanjem različitih skupina, uspostaviti će se **Platforma EU-a za osposobljavanje u području klime, sigurnosti i obrane** u okviru Europske akademije za sigurnost i obranu (EASO). Njezin će cilj biti stvaranje potrebnog stručnog znanja na razini EU-a i na nacionalnoj razini, npr. pravnih stručnjaka u području okoliša i kaznenih djela protiv okoliša, inženjere za okoliš i analitičara sigurnosnih rizika povezanih s klimom. Time će također EU-u moći postupno stvoriti skupinu (certificiranih) stručnjaka koje bi države članice mogle staviti i na raspolaganje za misije/operacije ZSOP-a uz njihov rad u nacionalnim ministarstvima. Nakon uspostavljanja platforme, ona bi mogla poslužiti za koordinaciju s drugim međunarodnim akterima.

Raznovrsne **vježbe EU-a za upravljanje krizama** još su jedna prilika za upoznavanje javnosti s ovom temom i za testiranje i vrednovanje odgovora mehanizama EU-a za upravljanje krizama na sigurnosna pitanja povezana s klimom. U okviru zajedničke studije EDA i relevantne službe Komisije organiziraju simulacijske vježbe kako bi proučile ovisnosti koje se odnose na kritičnu energetska infrastrukturu povezanu s obranom u slučaju da je ugrožena ili neupotrebljiva zbog hibridnih prijetnji.

3.2. Vojni kapaciteti i infrastruktura

Energetski intenzivna priroda oružanih snaga država članica⁴⁸, koje su ujedno i najveći javni vlasnici zemljišta i infrastrukture u EU-u, nudi prilike da postane učinkovitija i da stvori koristi velikih razmjera za klimu i biološku raznolikost. **Koherentan i pametan pristup vojske prilagodbama klimatskim promjenama i ublažavanju njihovih posljedica** mora zadržati i, gdje je to moguće, poboljšati vojnu operativnu djelotvornost. Poboljšana energetska učinkovitost i održivost ne samo da smanjuju ugljični otisak nego smanjuju troškove⁴⁹, olakšavaju logističko opterećenje i poboljšavaju samoodrživost u operativnom kontekstu, čime se povećavaju sigurnost i sloboda kretanja oružanih snaga. Također se mora uzeti u obzir da

⁴⁸ <https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2019-06-07-factsheet-energy-defence> (uskoro će biti objavljeni novi podaci).

⁴⁹ Prema podacima EDA-e koji će uskoro biti objavljeni povećanje učinkovitosti za razdoblje 2016. – 2020. je približno 33 %.

oružane snage koriste specijaliziranu opremu čiji je životni vijek obično vrlo dug i da razvoj opreme sljedeće generacije može potrajati godinama, pa i desetljećima.

Procjena višestrukog utjecaja i rizika uzrokovanih klimatskim promjenama mora poslužiti kao temelj za kratkoročno i dugoročno planiranje i ulaganja u području obrane, npr., kako bi se osiguralo funkcioniranje opreme u zahtjevnim klimatskim uvjetima, kako bi se oružane snage osposobile i opremile za češće pružanje pomoći civilnim tijelima u slučajevima prirodne katastrofe ili kako bi se poboljšala otpornost infrastrukture koju koristi vojska i zajamčilo da se vojni kapaciteti mogu rasporediti na pouzdan i održiv način na kopnu, u zraku i na moru. Budući da države članice povećavaju svoje proračune za obranu⁵⁰, takve mjere moraju biti sastavni dio razvoja oružanih snaga otpornih na klimatske promjene. Jednako je važno osigurati da druge horizontalne politike, kao što su inicijative za održivo financiranje, i dalje budu u skladu s nastojanjima Europske unije da europskoj obrambenoj industriji omogući dostatan pristup financiranju i ulaganjima.

U oružanim snagama već se puno radi na tim klimatskim i energetske problemima, među ostalim suradnjom u različitim oblicima sa stručnjacima u okviru EDA-e, koje djelomično financira Europska komisija (vidjeti uokvireni tekst u nastavku). Nadalje, države članice trenutačno rješavaju mnoga od tih pitanja izradom i provedbom nacionalnih strategija za pripremu oružanih snaga na klimatske promjene u skladu s preporukama iz Strateškog kompasa. **Mreža stručnjaka EU-a za klimu i obranu** iz ministarstva obrane država članica, koja je osnovana kao nastavak Strateškog kompasa na inicijativu ESVD-a i EDA-e, pokazala se korisnom strukturom za poticanje suradnje, koordinacije i razmjene najboljih praksi u tom pogledu⁵¹.

Budući da su te nacionalne strategije stvorile velik zamah, sad je neophodno nastaviti rad znatnim poboljšanjem suradnje među državama članicama u okviru EU-a. Time će se smanjiti rizik od fragmentacije, zajamčiti interoperabilnost oružanih snaga EU-a i, uz to, iskoristiti ekonomija razmjera. Ti se ciljevi mogu postići samo dobro usklađenim pristupom na svim razinama uprave na nacionalnoj razini i razini EU-a. Na primjer, ako se definiraju standardna održiva goriva, takva goriva oružanih snaga država članica bila bi međusobno zamjenjiva.

U tom kontekstu Komisija i Visoki predstavnik istražiti će mogućnosti za pružanje potpore državama članicama pojedinačno i kroz ubranu civilno-vojnu suradnju, u skladu s ciljevima Strateškog kompasa i europskog zelenog plana. U tu će svrhu relevantne službe Komisije, ESVD-a i EDA-e uspostaviti novi **mehanizam potpore u području klime i obrane** kako bi se u suradnji s državama članicama utvrdili nedostaci i mogućnosti suradnje u područjima kao što su razvoj vještina, izvođenje i dijeljenje rezultata istraživanja i studija, razvoj zelenih standarda, prikupljanje podataka, razvoj metodologija ili tehničkih koncepata, jačanje poticaja i promicanje suradničkih projekata. U tom kontekstu i kao dio postupnog pristupa Europska

⁵⁰ Vidjeti i Zajedničku komunikaciju „Analiza nedostataka ulaganja u obranu i daljnji koraci”, JOIN(2022)24 final, 18.5.2022.

⁵¹ Mreža, kojom supredsjećaju ESVD i EDA, je razvila i dogovorila okvirni predložak koji će države članice upotrebljavati za razvoj nacionalnih strategija za pripremu oružanih snaga na klimatske promjene.

komisija i Visoki predstavnik, uz blisko savjetovanje s EDA-om, razmotrit će i osnivanje posebnog Centra za stručnost u području klimatskih promjena, sigurnosti i obrane pod vodstvom EU-a kako bi se među oružanim snagama država članica, među ostalim i prema potrebi preko Europske investicijske banke, poboljšale aktivnosti za prilagodbu klimatskim promjenama i ublažavanje njihovih posljedica.

Relevantni instrumenti, politike i alati EU-a kao čvrst temelj za daljnji rad:

- U okviru **Europskog fonda za obranu (EDF)** 2021. su pokrenuta tri projekta za rješenja u području obrane namijenjena podupiranju istraživanja i razvoja obrambenih tehnologija i proizvoda u području klime, upravljanja energijom i učinkovitosti s proračunom od 84 milijuna EUR.
- U **Akcijском planu za vojnu mobilnost 2.0.**⁵² održivost i energetska učinkovitost integrirane su kao glavni ciljevi za razvoj buduće prometne infrastrukture i kapaciteta s dvojnog namjenom, uključujući lanac opskrbe gorivom za masovno kretanje vojnih snaga i njihove opreme⁵³.
- Aktivnostima koje u okviru Europske obrambene agencije financira Komisija, a koje uključuju inicijative **Savjetodavni forum za održivu energiju u sektoru obrane i sigurnosti (CF SEDSS)**⁵⁴, **Inkubacijski forum za kružno gospodarstvo u europskoj obrani (IF CEED)**⁵⁵ i „Simbioza” (energija iz obnovljivih izvora na moru)⁵⁶, države članice nastoje riješiti pitanja povezana s energetsom učinkovitosti, kružnosti i energetsom otpornošću obrambenog sektora. Nadalje, u okviru **Skupine EDA-e za tehnologiju energetskih i okolišnih kapaciteta (EnE CapTech)** utvrđuju se postojeći tehnološki nedostaci i predlažu suradnički projekti⁵⁷.
- Suradničkim projektima u okviru **stalne strukturirane suradnje (PESCO)** rješavaju se problemi povezani s klimatskim promjenama i uništavanjem okoliša, Riječ je prvenstveno o projektima Energetska operativna funkcija⁵⁸ i Osposobljavanje za upravljanje helikopterom na velikoj visini i temperaturi.

⁵² Dok. JOIN(2022) 48 final, 10 studenoga 2022.

⁵³ U skladu s politikom TEN-T-a, čiji je cilj smanjiti ugljični otisak prometnog sektora i ublažiti posljedice klimatskih promjena, dok se novom Uredbom o uvođenju infrastrukture za alternativna goriva utvrđuju obvezni ciljevi uvođenja infrastrukture za punjenje električnom energijom i opskrbu vodikom.

⁵⁴ Tavares da Costa, R., Krausmann, E., Hadjisavvas, C., Utjecaj klimatskih promjena na kritičnu obrambenu energetska infrastrukturu (*Impacts of climate change on defence-related critical energy infrastructure*), 2023., doi:10.2760/03454.

⁵⁵ Inicijativa, koju financira Komisija i vodi EDA, o projektnim idejama koje se temelje na načelima kružnosti u području kritičnih sirovina, aditivne proizvodnje, materijala za tekstil, ekološkog dizajna, zelene nabave, baze podataka SCIP u skladu s Okvirnom direktivom o otpadu, podataka, primjene EMAS-a u vojnom sektoru i upravljanja rezervnim dijelovima. Poseban krug projekata bavi se sirovinama važnima za obranu EU-a, kao što su titanij, volfram, antimon, među ostalim kako bi se potaknula njihova kružnost u različitim dijelovima lanca opskrbe.

⁵⁶ <https://eda.europa.eu/what-we-do/eu-policies/symbiosis>.

⁵⁷ To uključuje novi projekt E+ZERO čiji je cilj predložiti i demonstrirati modularni kamp s pozitivnom energetsom bilancom, naprednim tehnologijama upravljanja vodama i pročišćavanja i bez emisija stakleničkih plinova koji je moguće brzo postaviti na terenu.

⁵⁸ <https://www.pesco.europa.eu/project/energy-operational-function/>.

- JRC je pokrenuo projekt za utvrđivanje, procjenu i svladavanje klimatskih rizika po obranu EU-a s ciljem pružanja znanstvene i tehničke potpore državama članicama za obrambeni sektor otporniji na klimatske promjene.

Ključne mjere na razini Europske unije:

- EASO će uspostaviti Platformu EU-a za osposobljavanje u području klime, sigurnosti i obrane uz potporu ESVD-a, relevantnih službi Komisije, EDA-e i SatCena kako bi se osiguralo da EU ima potrebno stručno znanje, među ostalim pružanjem potpore našim partnerima.
- Relevantne službe Komisije, ESVD i EDA uspostaviti će mehanizam potpore u području klime i obrane kako bi surađivale s državama članicama na utvrđivanju nedostataka i prilika za suradnju u cilju promicanja konkretnih mjera za prilagodbu klimatskim promjenama i ublažavanje njihovih posljedica među oružanim snagama. Prvo izvješće s nalazima bit će predstavljeno državama članicama u drugoj polovini 2024.
- U okviru postupnog pristupa pitanjima u ovom području Komisija i Visoki predstavnik razmotrit će, uz savjetovanje s EDA-om, osnivanje posebnog Centra za stručnost u području klimatskih promjena, sigurnosti i obrane pod vodstvom EU-a za potporu državama članicama.
- Relevantne službe Komisije, ESVD i EDA nastaviti će istraživati poteškoće i potencijalne prilike u korištenju zelene javne nabave za potrebe obrane.
- ESVD će u svoju vježbu „EU Integrated Resolve 2024” uključiti aspekte povezane s klimatskim promjenama.
- Relevantne službe Komisije i EDA provest će dodatne studije kako bi pomogle u sustavnom i sveobuhvatnom upravljanju rizicima povezanim s klimom i okolišem u vojnim postrojenjima EU-a i kako bi se šteta, gubitak i poremećaji zbog klimatskih i vremenskih nepogoda sveli na najmanju moguću mjeru.
- Relevantne službe Komisije, ESVD i EDA nastaviti će surađivati s državama članicama na energetskej tranziciji prometne infrastrukture i kapaciteta s dvojnog namjenom, uključujući lance opskrbe gorivom, kao daljnje korake Akcijskog plana za vojnu mobilnost 2.0.
- Relevantne službe Komisije i EDA i dalje će analizirati kako revidirane direktive u području energije i revidirani okvir politike utječu na vojnu infrastrukturu te istražiti projektne ideje i studije razvijene u kontekstu CF SEDSS-a, npr. o poboljšanju energetske učinkovitosti i učinkovitosti objekata u obrambenom sektoru.

- ESVD i EDA savjetovat će se s državama članicama o trajnoj uspostavi mreže za klimu i obranu radi praćenja i podupiranja provedbe nacionalnih strategija i istraživanja mogućnosti suradnje.
- U okviru stalne strukturirane suradnje i Europskog fonda za obranu relevantne službe Komisije, ESVD i EDA će, zajedno s državama članicama, i dalje promicati dosljedne pristupe u raznim aktualnim suradničkim projektima u području klime i obrane, koristeći se na najbolji način rezultatima koordiniranog godišnjeg preispitivanja u području obrane da bi se odredili potencijalni novi projekti.

4. Međunarodna suradnja

Klimatske promjene i uništavanje okoliša globalni su problemi za čije je rješavanje potreban aktivan konsolidirani multilateralni program. EU će dodatno pojačati suradnju s međunarodnim i regionalnim organizacijama i trećim zemljama na političkoj i operativnoj razini.

4.1. Utvrđivanje ambicioznog globalnog programa

EU će nastaviti s razradom ambicioznog globalnog programa o međuodnosu klime i sigurnosti. Brojne **inicijative koje EU predvodi ili podupire, posebno one koje se odnose na vodu, oceane, sigurnost opskrbe hranom, energetska tranziciju i lance vrijednosti sirovina**, imaju snažnu partnersku komponentu, npr. Platforma EU-a za energiju⁵⁹, koja je od velike važnosti kad je riječ o međuodnosu klime i sigurnosti. Nadalje, EU će poticati međunarodne inicijative s prekograničnom dimenzijom kako bi se riješilo pitanje međuodnosa klime i sigurnosti te poboljšale globalne aktivnosti u području energetske učinkovitosti i obnovljive energije, uzimajući pri tome u obzir sukobe⁶⁰.

Primjeri inicijativa koje EU podupire ili vodi:

- **Sigurnost opskrbe vodom i suše:** Zajedno s partnerima EU će se zalagati za globalnu provedbu integriranog upravljanja vodnim resursima, stavljanje većeg fokusa na međuodnos vode, energije, hrane i ekosustava i strože upravljanje vodama na svim razinama⁶¹. EU promiče i proaktivno upravljanje sušom u relevantnim međunarodnim

⁵⁹ EU je svoju energetska platformu otvorio susjedima u najvećoj mjeri pogođenima ruskom ratnom agresijom na Ukrajinu kako bi zajedničkim snagama riješili probleme njihove energetske sigurnosti.

⁶⁰ U zajedničkoj komunikaciji o vanjskom djelovanju EU-a u području energetike u svijetu koji se mijenja (JOIN(2022) 23), koja je 18. svibnja 2022. objavljena zajedno s planom REPowerEU, nastoji se smanjiti ukupna svjetska potražnja za energijom, potaknuti međunarodni razvoj energije iz obnovljivih izvora i osigurati pošteno natjecanje u području resursa na globalnoj razini.

⁶¹ Vidjeti zaključke Europskog vijeća od 23. ožujka 2023.: „Europsko vijeće pozdravlja Konferenciju UN-a o vodama 2023. i povezani akcijski plan za vode. *Prepoznaje potrebu za pojačanim djelovanjem u području voda, u EU-u i u svijetu, te ističe važnost strateškog pristupa EU-a sigurnosti opskrbe vodom.*”

forumima, kao što su Konvencija UN-a o suzbijanju dezertifikacije i Međunarodni savez za otpornost na suše.

- **Upravljanje oceanima:** EU i njegove države članice zalagat će se za univerzalnu ratifikaciju, stupanje na snagu i učinkovitu provedbu Ugovora UN-a o otvorenom moru kako bi se osigurala bolja zaštita oceana.
- **Energetska tranzicija:** EU i njegove države članice također će zajedno s partnerima iz skupine G-7 i dalje sudjelovati u novom modelu dugoročnih partnerstava pod nazivom **partnerstva za pravednu energetska tranziciju** sa zemljama u razvoju koje brzo napreduju, pružajući financijsku potporu kako bi se omogućio prelazak na čiste izvore energije i ambiciozan nacionalno utvrđen doprinos, s fokusom na socijalno pravednoj tranziciji.
- **Akt o kritičnim sirovinama:** Kao dio vanjske dimenzije paketa EU-a o kritičnim sirovinama, EU će se jače globalno angažirati na razvoju i diversifikaciji ulaganja, proizvodnje i trgovine s pouzdanim partnerima te pokrenuti nove diplomatske inicijative, kao što je Klub za kritične sirovine, kako bi povezoao zemlje potrošače i zemlje bogate resursima radi promicanja sigurne i održive opskrbe kritičnim sirovinama. Tim će se partnerstvima gospodarstva u usponu i zemlje u razvoju podupirati u razvoju održivih lanaca vrijednosti sirovina, dodavanju lokalne vrijednosti i diversifikaciji gospodarstava, uz poštovanje okolišnih i socijalnih standarda.

EU i njegove države članice će, kao članovi odbora **multilateralnih razvojnih banaka i međunarodnih financijskih institucija**, nastaviti zagovarati i podupirati ambiciozne i inovativne prijedloge za daljnje usklađivanje strategija i financijskih tokova multilateralnih razvojnih banaka i međunarodnih financijskih institucija s ciljevima Pariškog sporazuma i jačati njihove kapacitete za rješavanje problema klimatskih promjena, gubitka biološke raznolikosti, onečišćenja i nestabilnosti i istovremeno i dalje ustrajno težiti smanjenju siromaštva. Takva potpora multilateralnih razvojnih banaka i međunarodnih financijskih institucija također pridonosi stabilnosti, miru i sigurnosti.

U kontekstu ubrzanog globalnog zagrijavanja sve se više pozornosti obraća na **namjerne intervencije velikih razmjera u Zemljinim prirodnim sustavima** (tzv. „geoinženjerstvo”), npr. modifikacija sunčevog zračenja. Međutim, rizici, učinci i nuspojave tih tehnologija slabo su poznati, a još ne postoje ni nužna pravila, postupci ni institucije⁶². Te tehnologije sa sobom donose nove rizike za ljude i ekosustave, a mogle bi i povećati neravnotežu moći među narodima, izazvati sukobe i dovesti do brojnih etičkih, pravnih, upravljačkih i političkih problema. Vođen načelom predostrožnosti, EU će podupirati međunarodne aktivnosti za sveobuhvatnu procjenu rizika i nesigurnosti klimatskih intervencija, uključujući modifikaciju sunčevog zračenja, te promicati rasprave o mogućem međunarodnom okviru za upravljanje takvim intervencijama, uključujući aspekte povezane s istraživanjem.

4.2. Dijalog o međuodnosu klime i sigurnosti s partnerima

⁶² EU je i dalje predan prethodno dogovorenom međunarodnom stajalištu u skladu s Odlukom X/30 Konvencije o biološkoj raznolikosti.

EU će i dalje sudjelovati u okviru svih relevantnih **forumu UN-a**, uključujući Vijeće sigurnosti UN-a i Komisiju za izgradnju mira, i surađivati s **agencijama UN-a** u pogledu klimatskih i okolišnih rizika za mir i sigurnost kroz uspostavljene dijaloge i partnerstva. U tom je kontekstu važan i rad na postizanju ciljeva održivog razvoja.

Međudnos klime i sigurnosti već se uzima u obzir u prioritetima strateškog partnerstva **EU-a i UN-a** za mirovne operacije i upravljanje krizama za razdoblje 2022. – 2024. EU će podupirati nastojanja UN-a u okviru „Novog programa za mir” i nastaviti jačati uspješnu operativnu suradnju na terenu, među ostalim preko delegacija EU-a te u sklopu mirovnih operacija UN-a i misija i operacija EU-a u okviru zajedničke sigurnosne i obrambene politike. Angažman EU-a i UN-a u Somaliji⁶³ dobra je polazišna točka za bližu suradnju, npr. u području zajedničkog osposobljavanja lokalnih obalnih straža. Postupnim raspoređivanjem savjetnika za okoliš u sve misije i operacije ZSOP-a omogućit će se sinergije, npr. kroz zajednički rad na izgradnji lokalnih kapaciteta, razmjenu podataka i upravljanje ekološkim otiskom. EU će također produbiti svoju razmjenu s **mehanizmom UN-a za klimatsku sigurnost** kako bi se poboljšala razmjena stečenih iskustava, koordinacija, suradnja u pogledu pristupa politici i planiranju te osposobljavanje.

Primjer partnerstva EU-a i UNEP-a u području klimatskih promjena i sigurnosti

U prvoj fazi partnerstva EU-a i UNEP-a o klimatskim promjenama i sigurnosti razvijeni su instrumenti i kapaciteti za poboljšanje analize međudnosa okoliša, klime i sigurnosti te preventivne mjere za potencijalne rizike od sukoba i nestabilnosti u dvije pilot-zemlje, Nepal i Sudanu. Nakon pilot-faze partnerstvo će se proširiti na regionalnu razinu i raditi na rješavanju sve većih rizika povezanih s klimom i okolišem u tri prioritetne regije: Rogu Afrike, Bliskom istoku i sjevernoj Africi (MENA) te zapadnoj Africi i Sahelu.

EU će iskoristiti sve kanale i postojeće dijaloge na **bilateralnoj razini**⁶⁴ i s **međunarodnim organizacijama**, kao što su NATO, Afrička unija, Udruženje država jugoistočne Azije, Arktičko vijeće, Zajednica latinoameričkih i karipskih država, Liga arapskih država, OESS i skupine G-7 i G-20, za rješavanje problema klimatskih promjena, uništavanja okoliša i sigurnosti.

Primjer partnerstva Afričke unije i EU-a: program za inovacije

Afrička unija i EU dogovorili su se da će razviti ambiciozan program za poticanje znanstvene suradnje među istraživačima radi zajedničkog razvoja znanja i razmjene tehnologije i

⁶³ EU vodi misiju vojnog osposobljavanja (EUTM Somalia) i misiju izgradnje civilnih pomorskih kapaciteta (EUCAP Somalia), a UN vodi misiju za pomoć (UNSOM).

⁶⁴ EU organizira dijaloge o klimi i okolišu te aktivnosti regionalne i bilateralne suradnje, uključujući dijaloge na visokoj razini o klimatskim promjenama i okolišu s Kanadom, Indijom, Japanom, Južnom Korejom, SAD-om i drugim zemljama, i želi stupiti u zelene saveze s partnerima koji su pokazali da žele ostvariti najambicioznije ciljeve. EU također organizira političke i sigurnosne dijaloge s bilateralnim partnerima te će u te rasprave uvijek uključivati pitanja povezana s klimatskim promjenama i okolišem. Ta je praksa nastala na dobrim iskustvima iz sličnih dijaloga sa SAD-om, Kanadom, Ujedinjenom Kraljevinom i Ruandom.

stručnosti⁶⁵. To prije svega uključuje udruživanje snaga kako bi se poboljšalo otpornost na klimatske promjene, prilagodbe klimatskim promjenama i ublažavanje njihovih posljedica, uzimajući u obzir utjecaj klimatskih promjena na sigurnost.

U Zajedničkoj izjavi o **suradnji EU-a i NATO-a**⁶⁶ iz siječnja 2023. istaknuta je potreba za zajedničkim traženjem rješenja za sigurnosna pitanja nastala zbog klimatskih promjena. Obje su organizacije ostvarile znatan napredak u podupiranju prilagodbe oružanih snaga svojih članova posljedicama klimatskih promjena i uništavanja okoliša i u smanjenju negativnih posljedica pomoću mjera ublažavanja. Stoga je potrebno ostvariti bolju koordinaciju i iskoristiti prilike za konkretnu suradnju u odabranim područjima rada kao što su analiza podataka i rano upozoravanje, osposobljavanje i informiranje, izgradnja otpornosti i razvoj kapaciteta (među ostalim u pogledu energetske učinkovitosti i energetske tranzicije). Visoki predstavnik i Komisija savjetovat će se s NATO-om o mogućnosti da se za ta pitanja uspostavi strukturirani dijalog EU-a i NATO-a. Prema potrebi će se razmotriti mogućnost sinergija s drugim dijalozima EU-a i NATO-a o povezanim područjima, npr. strukturiranim dijalogom EU-a i NATO-a o otpornosti i radnom skupinom EU-a i NATO-a za otpornost kritične infrastrukture.

EU će pokrenuti i regionalne dijaloge o klimi, okolišu i sigurnosti, čime će se omogućiti **šira suradnja s partnerima**, i u regijama koje su izrazito osjetljive na klimatske promjene, ali i u onima kojima je trenutačno možda posvećeno manje pozornosti u području klime i sigurnosti. U okviru tih dijaloga podupirat će se unutarregionalna i međuregionalna koordinacija različitih aktera.

Osim nastojanja EU-a da riješi pitanje međudnosa klime i sigurnosti bliskim partnerstvima na multilateralnoj, regionalnoj i bilateralnoj razini, pojačat će se i suradnja s civilnim društvom u cjelini, uključujući lokalne aktere, istraživačka tijela i skupine za strateško promišljanje.

Ključne mjere na razini Europske unije:

- Visoki predstavnik i Komisija, zajedno s državama članicama EU-a i međunarodnim partnerima, promicat će i podupirati ambiciozne i inovativne prijedloge za daljnje usklađivanje strategija i financijskih tokova multilateralnih razvojnih banaka i međunarodnih financijskih institucija s ciljevima Pariškog sporazuma.
- Vođeni načelom predostrožnosti, Komisija i Visoki predstavnik podupirat će međunarodne aktivnosti za sveobuhvatnu procjenu rizika i nesigurnosti klimatskih intervencija, uključujući modifikaciju sunčevog zračenja, te promicati rasprave o mogućem međunarodnom okviru za upravljanje takvim intervencijama, uključujući aspekte povezane s istraživanjem.

⁶⁵ https://www.consilium.europa.eu/media/54412/final_declaration-en.pdf.

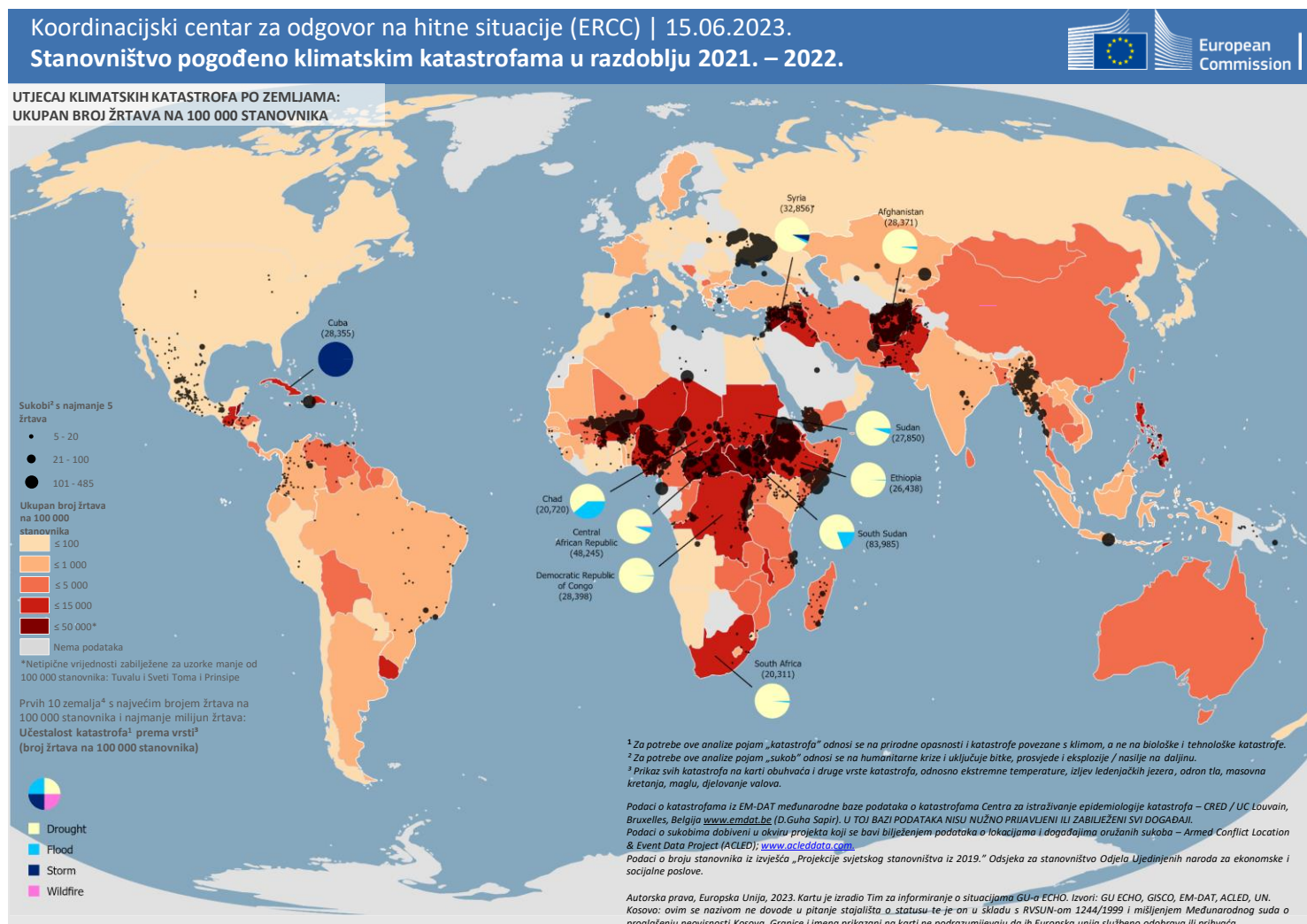
⁶⁶ <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2023/01/10/eu-nato-joint-declaration-10-january-2023/>.

- ESVD će nastojati da suradnja stručnjaka EU-a i UN-a na terenu bude što bliža kako bi se ostvarile veće sinergije njihovih aktivnosti i dodatno razmotrila mogućnost zajedničkih inicijativa, npr. u području osposobljavanja i razvoja kapaciteta.
- ESVD i relevantne službe Komisije dodatno će integrirati problematiku klimatskih promjena i okoliša u dijaloge s bilateralnim partnerima i regionalnim organizacijama te, prema potrebi, različitim organizacijama civilnog društva.
- Visoki predstavnik i Komisija savjetovat će se s NATO-om o uspostavi strukturiranog dijaloga za razmatranje višestrukog međuodnosa klimatskih promjena, uništavanja okoliša, sigurnosti i obrane kako bi se istražile mogućnosti uspostave sinergija između te dvije organizacije i otvorio put mogućoj suradnji u područjima od uzajamne koristi. Pojednosto o tome trebalo bi navesti u planiranom sveobuhvatnom provedbenom dokumentu o suradnji EU-a i NATO-a.
- ESVD i relevantne službe Komisije razmotrit će mogućnost razmjene iskustava i najboljih praksi s NATO-ovim Centrom izvrsnosti za klimatske promjene i sigurnost.
- Relevantne službe Komisije i ESVD pokrenut će dijaloge o klimi, okolišu i sigurnosti u prioritetnim regijama od interesa kako bi stvorili prostor za rasprave o specifičnim temama i potaknuli suradnju.

5. Daljnji koraci

Komisija i Visoki predstavnik pozivaju Europski parlament i Vijeće da pozdrave Zajedničku komunikaciju i podupru novi pristup međuodnosu klime i sigurnosti. Komisija i Visoki predstavnik izvijestit će države članice o napretku u provedbi Zajedničke komunikacije.

Prilog 1.

Izvor: <https://erccportal.jrc.ec.europa.eu/ECHO-Products/Maps#/maps/4526>